

Tereziánská iniciativa 116

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

červenec 2023



Pražské uvedení Písní z Gurre bylo koprodukčním projektem Opery Národního divadla a Státní opery, cyklu Musica non grata, Symfonického orchestru Českého rozhlasu a Norského rozhlasového orchestru.

Více na straně 18–19.

Foto: Michal Fanta / Symfonický orchestr Českého rozhlasu



národní kulturní památka



Památník Terežín
Muzeum ghetto

Soutěž na novou vizuální identitu Památníku Terežín vyhrálo pražské designerské trio z 20YY: Petr Bosák, Robert Jansa a Martin Groch

Terežín 3. července 2023 – po úspěšné mezinárodní architektonické soutěži na řešení rekonstrukce Muzea ghetto vypsala Památník Terežín soutěž designérskou, a to na modernizaci své vizuální identity. Vítězem se stalo pražské studio 20YY.

Porotě předsedala slovenská designerka Ľubica Segečová a tvořili ji dále Tereza Hejmová, autorka nového vizuálu Pražského výstaviště, a Jan Brož, tvůrce vizuální identity výstav ve Veletržním paláci. Náhradní členkou nezávislé poroty byla kurátorka a umělkyně Linda Dostálková. Závislou část představovala místopředsdkyně poroty Petra Husáková spolu s Tomášem Výchopněm a náhradnicí Ivanou Rapavou. Porota nejdříve vybrala z 19 přihlášek designerských týmů čtyři, které svými návrhy posunuly dlouho organicky se vyvíjející vizuální identitu této instituce do soudobé podoby.

Dalšími soutěžícími v užším výběru byli: andrej&andrej; Matuš Buranovský, Filip Kraus a Josef Tomšej; Kateřina Havelková a Tereza Boturová.

K první ceně v soutěži uvádí předsdkyně poroty Ľubica Segečová:

„Je našou povinnosťou starať sa o inštitúcie, zvlášť dnes a zvlášť v našom geopolitickom prostredí. Víťazný návrh na identitu Památníku Terežín predkladá komplexné riešenie návrhu, ako by mala inštitúcia, akou Památník Terežín je, komunikovať v súčasnosti. Prioritou bol obsah a „tón komunikácie“ ako sami autori návrhu uvádzajú. Zvolili vizuálny jazyk, ktorý je skôr klasický ako inovátorský, zároveň však vyspelý a citlivý. Subtílnym a veľmi presným dávkovaním informácie monumentalizuje a spolu s novým logom

– symbolom Památníku Terežín vytvára aktuálnu a zrozumiteľnú identitu. Víťazný návrh autori overujú aj v podobe informačného a navigačného systému, kde dokazujú životaschopnosť zvoleného prístupu.“

První místo se setkalo s podporou a pochopením i u vedení Památníku Terežín. K podobě nové identity shrnuje své postoje ředitel instituce pan Jan Roubínek:

„Nový vizuální styl má vysoký potenciál přehledně a srozumitelně sjednotit naši vizuální komunikaci. Zvolený poměrně konzervativní, a přitom velmi moderní výraz dobře spojuje náš historický odkaz a současné nároky na grafické výstupy. Nové logo navíc v sobě šikovně snoubí dva pilíře naší činnosti a jim odpovídající symboliku: černobílá brána jako symbol politické represe v Malé pevnosti a Davidova hvězda jako univerzální znak represe národnostní zastupující někdejší terežínské židovské ghetto.“

S vítězem bude podepsaná smlouva na evoluci stávající vizuální identity a její promítnutí do všech materiálů a komunikačních cest, kterými Památník Terežín komunikuje své poslání a programovou náplň.

**Informace k soutěži najdete na stránkách:
<https://cceamoba.cz/souteze/pgt>**

Také letos vzpomeneme na zahájení transportů před 82 lety

Sejdeme se v pondělí 16. října na Novém židovském hřbitově na Vinohradech u kamene lodžských ve 14 hodin a v 15.30 u pamětní desky na zdi hotelu Mama Shelter v Praze 7 (v místech bývalého Radiotrhu), odkud transporty odcházely.

Předsednictvo Terežínské iniciativy



In memoriam Terezín-Osvětim



Marios Christou: Ukolébavka pro Terezín /světová premiéra/
Henryk Mikołaj Górecki: Symfonie č. 3 "Žalostných písní"

Václav Dlask /dirigent/
Tamara Morozová /soprán/
Justyna Khil /soprán/

NeoKlasik orchestr

Vzpomínkový koncert navazuje na tradiční tryznu Kever Avot, která se koná od 11:00 u krematoria na židovském hřbitově v Terezíně.



**Terezínská
iniciativa**

Koncert se koná pod záštitou Památníku Terezín, Českého osvětimského výboru a Terezínské iniciativy k 80. výročí deportace zářijového transportu do tzv. terezínského rodinného tábora v Auschwitz-Birkenau.

Jubilejní setkání ASF v Praze

Michaela Vidláková,
foto Archiv ASF

Tak nejprve: připomeňme si, co je to ASF (Aktion Sühnezeichen Friedensdienste). Je to německá dobrovolnická organizace, kterou v r. 1958 založil německý evangelický pastor Lothar Kreyszig ve snaze projevit účinnou lítost nad zločiny, které spáchali Němci za 2. světové války národům, jež se dostaly pod jejich moc, zvláště pak Židům. A také prosit za odpuštění a smíření. Alespoň prací dokázat, že to se svým pokáním myslí doopravdy. Začali nejprve na letních pobytových akcích mj. upravovat zanedbané židovské hřbitovy, opravovat rozbité synagogy a také pracovat v některých v izraelských kibucech, např. v Givat chajim. Později k tomu přibyla možnost, že chlapi místo vojenské služby sloužili v rámci ASF sice o rok déle, ale mírovou službu, v různých institucích – domovech pro seniory, památnících v bývalých koncentračních táborech apod. Nutno podotknout, že dodnes, i když je už vojenská služba zrušena, v Německu se stále hlásí mnoho dobrovolníků, chlapců i děvčat na roční dobrovolné pobyty a ASF provádí přísný výběr těch, které vysílá.

V Česku pracovaly první letní tábory např. na Novém židovském hřbitově v Praze, později i na dalších židovských hřbitovech. Prvním



Autorka příspěvku s Emmou a Maxem

dlouhodobým dobrovolníkem na Židovské obci Praha byl 20letý Friedemann Bringt, který obětavě pomáhal přeživším holocaust v jejich domovech, nakupoval, uklízel, doprovázel je, dělal jim společnost. Pražský rabín i vedení obce tehdy dlouho váhali, než ho přijali, báli se, jestli nejde o nějakou skrytou misijní akci. Nicméně chlapec se velice osvědčil, i když si u mne pak občas posteskl, jak je pro něj těžké, slyšet o všech hrůzách, které mu pamětníci vyprávěli. (Já byla tehdy takovým „styčným důstojníkem“ mezi německým ústředím ASF a Českem.) A tak dodnes každým rokem na ŽOP přichází nový dobrovolník/dobrovolnice ASF. Jenže zejména po r. 2000 se počet dobrovolníků u nás stále zvyšoval a německá centrála

potřebovala mít nějakou organizaci tady, která by se věnovala např. rozmístění dobrovolníků do jednotlivých zdejších organizací a péči o ně, a tak v r. 2003 vznikla organizace Servitus jako nestátní, nezisková organizace tvořená zástupci křesťanských církví a židovských obcí v České republice za účelem rozvoje dobrovolné služby. Servitus je tedy partnerskou organizací ASF v České republice, má jednoho stálého zaměstnance a výbor sestávající z dobrovolných pracovníků z jednotlivých institucí, které využívají dobrovolnických služeb. (Já v Servitu např. zastupuji ŽOP, ŽOB a Památník Terezín.)

Letos je tomu 30 let od zahájení soustavné činnosti dobrovolníků ASF



Soubor



Z představení Brundibára v Terezíně

v ČR a 20 let působení partnerské organizace Servitus, a proto se ve dnech 16.–18. 6. 2023 konala v Praze oslava spojená s družným setkáním mnoha bývalých i současných dobrovolníků i organizátorů. K nejstarším účastníkům patřila nyní již více než 80letá dáma, která léta organizovala a sama se zúčastňovala letních pracovních táborů seniorů z ASF na zanedbaných židovských hřbitovech.

Zahájení oslav se konalo 16. 6. na německé ambasádě, kde účastníky srdečně přivítal J. E. velvyslanec, pokračovalo pódiovou diskusí, zaměřenou na vzpomínky na dávné začátky ale i na význam dobrovolnické činnosti pro cílové organizace i pro samotné dobrovolníky. Ukázalo se např., že právě tato činnost mnohé inspirovala a navedla při volbě dalšího studia a povolání. Potom následovalo pohoštění a volná zábava s radostným setkáváním starých známých.

V sobotu byl společný zájezd do Terezína, po krátké procházce Terezínem se všichni setkali na půdě v Magdeburšských kasárnách, kde nám mladý soubor předvedl pásmo z textů někdejších terezínských vězeňkyň.

A právě o tomto představení bych se ráda rozepsala víc. Jmenuje se „...a dešť padá“. Nejdříve pár slov o vzniku tohoto pásma. Podrobně mi to popsala současná dobrovolnice Emma, se kterou jsem se za ten rok jejího působení v PT velice spřátelila a která v něm i hrála:

„V roce 2017 Staatstheater Kassel poprvé uvedl operu Brundibár. Všechny role převzal dětský sbor divadla. V té době jsem už hrála v divadelním mládežnickém sboru. V roce 2019 jsme hráli operu Brundibár znovu. Tentokrát se náš mládežnický sbor rozhodl, že chceme k tomu vytvořit i doprovodný program. Chtěli jsme přiblížit terezínský kontext a objasnit, co Brundibár znamená pro vězně, zejména pro děti v terezínském ghettu. Z tohoto důvodu jsme ve foyer našeho divadla promítli obrázky z kolekce „Maluj, co vidíš“ od Helgy Hoškové-Weissové. V rámci tohoto projektu jsme se více zabývali tématem Terezína a vytvořili o něm vlastní dílko.

V květnu 2019 jsme poprvé vystoupili na Dnech hesenského divadla s představením „...a dešť padá“. Ve hře jsme představili 4 terezínské protagonistky – Gretu Klingsberg, Saru Nussbaum, Ilse Weber a Helgu Weiss. Naše skupina o každé z nich předem prozkoumala a shromáždila dokumenty, které jsme použili k vyprávění jejich příběhu. Sara Nussbaum byla deportována do Terezína z Kasselu, našeho rodného města. Po ní je pojmenováno i židovské centrum v Kasselu. Proto bylo pro nás také důležité ji ve hře uvést. Protože jsme již vystavili obrázky Helgy Weissové a četli její deník, chtěli jsme vyprávět i její příběh. Greta Klingsberg hrála Aničku v Brundibáru a už jsme ji znali z filmu „Reunion with Brundibar“. Nejsme ale jen činoherní, ale především sborový soubor, a tak jsme si řekli, že je vhodné zprostředkovat osudy terezínských žen také hudbou. Do naší hry jsme přidali i hudbu z Brundibára, takže pro nás bylo důležité pojmut i Gretiny perspektivy. Narazili jsme i na mimořádnou osobnost Ilse Weber, a proto jsme chtěli představit její písně, které napsala během svého života v Terezíně. Představení „...a dešť padá“ původně vzniklo jako jednorázový projekt v rámci představení Brundibár ve Staatstheater, ale po našem prvním představení jsme byli osloveni a dostali jsme několik žádostí, abychom kus ukázali i na jiných místech. Takže jsme už hráli v různých kostelech, v židovské komunitě v Kasselu, ve státním divadle, v několika školách i mimo Kassel. Když jsme získali nové poznatky o našich protagonistech nebo Terezíně, hru jsme rozšířili. Našli jsme i další básně a hudbu, které jsme chtěli do naší hry také zařadit, a prostě se to vyvíjelo. Do naší hry se dostala například báseň „Jako by“ (Als ob) od Lea Strausse. Našli jsme další dva mladé lidi, kteří nás kromě klavíristy a kytaristy, kteří jsou s námi od začátku, doprovázeli i na housle. Abychom představení mohli šířit i dále, v létě 2021 jsme pod vedením Sofie Kats a s kameramanem Hannesem Wichmannem natočili film a poprvé ho promítali v květnu 2022 v kině Gloria v Kasselu.“

Film je ke zhlédnutí na webu: <https://www.youtube.com/watch?v=bzQSMQPRvsc>

Tohle představení „...a dešť padá“ nám tedy zahráli v Terezíně. Začíná v pološeru, zní tlumená melodie písně Eli, Eli. Na prosté scéně se objevují dívky v jednoduchých šatech, kufry, deky, bedny, hadry. Postávají, posedají, pohybují se po jevišti tiše, téměř jako stíny. Vzadu známá kulisa z Brundibára. Vždy jedna nebo několik dívek vstoupí do světla, přednese báseň, přečte text či zazpívá. Hlasy krásné, čisté, zvučné, jako zvonky. To vše doplněné tóny hudby. A nakonec sbor zazpívá píseň Eli, Eli... i se slovy, tu píseň, kterou mám tak ráda. Její autorka, Hanna Senes byla mladá židovská dívka, která žila v Palestině, ale dobrovolně za války seskočila padákem do obsazeného rodného Maďarska, aby tam pomáhala ohroženému židovskému obyvatelstvu. Němci ji ale chytili a umučili, když odmítla prozradit své spolubojovníky.

Proč se o tom představení tak rozeepisují? Zní to tak obyčejně, když to popisují. Tolikrát jsem byla v Terezíně, tolikrát o něm vyprávím. I většinu z textů a písní znám. Viděla jsem i několik dobrých divadelních představení s terezínským tématem. A přece – tentokrát mne to silně došlo. Poděkovala jsem hercům i režisérce a pak jsme se s Emmou objímaly, já, stará Terezíňačka, a ona, drobná německá dívčina, obě se slzami v očích. (A myslím, že v tom jsme nebyly jediné.)

Další pokračování oslav se konalo navečer na terase v komunitním centru evangelické církve na Smíchově, kde byla grilovací párty, na chvíli sice trochu narušená bouřkou, ale ta přešla – a pokračovalo grilování, při němž společná zábava, povídání a vzpomínání nebraly konce.

Zakončení oslav proběhlo v neděli dopoledne, kdy se v tamním kostele konala dopolední pobožnost, při níž se i téma kázání neslo v duchu smíření, míru, služby druhým, a šest ze současných dobrovolníků stručně popsalo svou činnost a co to pro ně a pro jejich současnost i budoucnost znamená. Mezi duchovními písněmi zazněla i známá hebrejská píseň Hevenu šalom alejchem – píseň s přáním míru všem. Kéž by se to přání konečně splnilo!

Vzpomínka na úžasného člověka

Věra Harms-Rimplová, členka TI 2. generace, Brémy, 28. 6. 2023:

O Hanušovi Hronovi (1925–2023) by se dalo napsat tolik, že by to zaplnilo nejméně jedno celé číslo časopisu Tereziánské iniciativy. Vybrala jsem jednu poměrně nedávnou vzpomínku mladých lidí z východního Německa (Arbeitskreis Wulkow – Märkisch – Oderland), jelikož se mi velice líbí a popisuje Hanuše přesně takového, jakým opravdu byl.

Členové pracovní skupiny WULKOW, červen 2023:

V létě 2021 jsme poznali Hanuše Hrona při zoomovém rozhovoru. Kontakt na něho zprostředkovala Susanna Harms, vnučka bývalého spoluvězně ve Wulkowě.

Krátce před tím jsme založili pracovní skupinu na vzpomínku na tereziánský „Aussenlager“ Wulkow, kde byl Hanuš vězněn. Ten rozhovor trval několik hodin, které ale až moc rychle uplynuly. Od začátku jsme byli tímto člověkem okouzleni, jeho vzpomínkami, a především jeho humorem.

Za několik týdnů později jsme se s Hanušem setkali osobně. Velmi brzy ráno nastoupil ve svém bydlišti v Nejdku u Karlových Varů, které jsou od Wulkowa stovky kilometrů vzdáleny, do auta jednoho přítele naší skupiny za skeptických pohledů jeho rodinných příslušníků.

My jsme ho očekávali se skupinou 40 mladých lidí, kteří předtím podnikli

vzpomínkové putování do Wulkowa, kde se na kraji lesa od března 1944 do února 1945 nacházel ten „Aussenlager“. Tenkrát už 96letý Hanuš nechal svoje jasně červené chodítko (německy Rollator) stát u silnice a pokračoval cílevědomě pěšky do lesa.

Poté, co nás Hanuš provedl areálem bývalého lágru, jsme jeli společně do blízkého zámku Trebnitz, kde nám svoji historii vyprávěl.

O tom, jak bylo více než sto posluchačů fascinováno, svědčil několikaminutový potlesk.

Když jeho vyprávění skončilo, zatajil se členům naší skupiny vedle pódia dech.

Hanuš, místo aby sešel po schodech dolů, jednoduše z pódia seskočil!

I ve svém pokročilém věku měl Hanuš ještě neuvěřitelnou energii.

Toto dosvědčil i dále v průběhu večera. Nechtěl zůstat sám v hotelu,

a proto nám dělal společnost v našem hostelu (Jugendherberge). Sousedí a kolemjdoucí se museli divit, když se asi každé dvě minuty otřásaly zdi hostelu mnohohlasým a srdečným smíchem.

Hanuš si ten čas s námi užíval a my zase jeho neuvěřitelný humor.

Na naši otázku, co by si přál, aby stálo na místě bývalého lágru, odpověděl se svým nenapodobitelným šibalským úsměvem:

„Ve své fantazii si představuji, že uprostřed toho místa bude postavena moje socha, která musí mít nadlidské rozměry.“

Hanuši, my jsme tak vděční, že jsme tě mohli poznat! Tolik bychom si přáli, abys ještě zažil výstavu o Wulkowě, na které teď pracujeme. V našich srdcích je pro tebe rezervováno místo v nadlidských rozměrech!



Osobnosti převzaly ocenění

Jakub Mikuš, tiskový mluvčí,
Valašské Meziříčí,
foto Radek Hejret

Vedení města Valašské Meziříčí ocenilo během slavnostního večera v pondělí 16. ledna Michaela Vidlákovou, Josefa Divína, Jaroslava Beránka a Vladislava Hromádku. Stali se laureáty Čestného občanství, Ceny města a Ceny starosty města Valašské Meziříčí za rok 2022.

„Uvedená ocenění pravidelně udělujeme osobnostem, které se významně zasloužily o šíření dobrého jména našeho města u nás i v zahraničí v různých oblastech kulturního, sportovního



Foto z dodatečného předání na ŽOP

a společenského života. Jejich držitelé se stávají také občany Valašského Meziříčí, kteří dlouhodobě a zodpovědně pracují pro své spoluobčany,“ nastínil

starosta Robert Stržínek a pokračoval: „I když v rámci republiky patříme k menším městům, rozhodně zde máme mnoho osobností, na jejichž práci a výkony můžeme být právem pyšní. Není proto vůbec jednoduché vybrat ty, kteří v daném roce ocenění obdrží.“

Cenu města tentokrát převzal špičkový sklářský výtvarník, designér a středoškolský učitel Josef Divín. Čestné občanství obdržela přeživší holocaust a jedna ze spoluorganizátorek prvních ročníků festivalu Chaverut – Přátelství Michaela Vidláková, rozená Lauscherová, která se slavnostní akce bohužel nemohla zúčastnit. Cenou starosty byli oceněni řezníci Jaroslav Beránek a Vladislav Hromádka.

Vedle poděkování za svou práci, propagaci a prezentaci města Valašské Meziříčí převzali ocenění z rukou vedení radnice také dar, pamětní list a kytici. Nechyběl ani krátký rozhovor s laureáty a hudební vystoupení.

Pankrác '45

ŠVANDOVO DIVADLO V PRAZE SOUSTŘEDILO DO JEDNÉ VĚZEŇSKÉ CELY PĚT ŽEN.

V jedné cele pankrácké věznice se ocitlo pět žen, které netuší proč se tam ocitly, a teprve v průběhu hry se divák dozvídá, že se morálně provinily během právě skončené války. Každá z nich. Autorka hry Martina Kinská, která představení také režisovala, se zabývá především otázkou viny. Ať už skutečné, podpořené zákony, nebo morální. Fiktivní příběh umístil do společné cely prvorepublikové herecké hvězdy – Lídu Baarovou (Réka Derzsi), která byla milenkou Josepha Goebbelse a také se v tehdejší Berlíně setkala s řadou nacistických pohlavárů a dokonce i s Adolfem Hitlerem, a Adinu Mandlovou (Klára Cibulková), která se za protektorátu údajně *provinila milostnými poměry* s představiteli okupačního nacistického režimu. Setkání dvou hereček v ohraničeném prostoru už samo o sobě předznamenává střety a aféry. Jejich vzájemné hašteření a obviňování je zdrojem nejen konfliktních, ale občas také komických situací. Zejména proti úspěšným herečkám se snesla poválečná nenávist davů, které však mnohdy samy kolaborovaly.

Zdárně jim sekundují další – především fiktivní Židovka Julie (Andrea Buršová). Julie se vrátila z koncentračního tábora. Zprvu se zdá, že se v cele pankrácké věznice ocitá nepatříčně, přišla přece z koncentračního tábora a měla štěstí – přežila. Později však z průběhu hry vyplyne, že i ona nese trauma jisté viny.

Další z provinilých *zrádkyň, udavaček a kolaborantek* je kontroverzní odbojářka Hana Krupková (Eva Podzimková, roz. Josefíková), oběť vydírání nacistů a později i StB. Zpočátku spolupracovala s členy výsadku Silver A, později se setkala s K. H. Frankem a začala spolupracovat s gestapem.

Velmi zvláštní a těžkou roli nese v ději záhadná mlčící postava Nová (Bohdana Pavlíková), která sem až v druhé části hry vnáší výrazný dramatický moment svou příslušností k NSDAP, i když nebyla nijak aktivní. Jde totiž o manželku K. H. Franka.

Vůbec nelze říct, že by některá z těchto pěti postav byla vyloženě kladná či záporná, všechny jsou však do jisté míry pochopitelné, zejména s odstupem bezmála osmdesáti let.

Jde o divadelní představení, které určitě stojí za návštěvu. Vřele doporučuji.

**Michal Stránský,
foto Ivo Dvořák a Richard Moučka**



**A. Buršová, R. Derzsi, K. Cibulková a E. Podzimková
– foto I. D.**



E. Podzimková a K. Cibulková – foto I. D.



R. Derzsi a K. Cibulková – foto I. D.



**B. Váchová, K. Cibulková, R. Derzsi a A. Buršová –
foto R. M.**

Den Jeruzaléma

Michaela Vidláková

V tomto dni si Izrael připomíná jeden z vrcholných okamžiků Šestidenní války v r. 1967, kdy izraelští vojáci stanuli na nejsvětějším místě judaismu, u jeruzalémské Západní zdi, tzv. Zdi nářků, a tím toto místo a s ním i celé staré město vyprostili z rukou nepřítele.



První izraelští vojáci u Západní zdi v r. 1967

Česká republika patří mezi nemnoho zemí, které oficiálně a za účasti významných osobností veřejného života oslavují Den Jeruzaléma. Setkání ke Dni Jeruzaléma v Parlamentu České republiky se letos konalo již potřetí, přičemž sjednocení Jeruzaléma se mimo Izrael připomíná na parlamentní půdě pouze ve Spojených státech a v České republice. V letošním roce se oslava konala v budouvě Senátu PČR 7. června v odpoledních hodinách jako společná akce zástupců českého a slovenského parlamentu.

V rámci Dne Jeruzaléma v Praze proběhlo v dopoledních hodinách jednání Nadace spojenců Izraele. Tato Nadace – Israel Allies Foundation (IAF) – zastřešuje síť 40 skupin zákonodárců – příznivců Izraele po celém světě, z toho 16 v Evropě. Členové těchto skupin staví svůj vztah k Izraeli na hlubokých základech židovsko-křesťanské



Sharren Haskel



Bohuslav Svoboda



Jefim Fištejn



Ravi Chandran



Na závěr Karel Sedláček zatroubil na šófar

podstaty naší civilizace a její hodnotové orientace. Na zmíněném jednání evropské sekce této Nadace byly probírány a přijaty významné rezoluce směrem k Izraeli a Jeruzalému, s nimiž byli posláze seznámeni i účastníci odpoledního setkání přátel Izraele.

Právě v době, kdy ve světě neustále sílí antisemitismus a antiizraelismus, kdy i OSN často vynáší usnesení, namířená proti Izraeli, v záležitostech, které jiným státům jsou tolerovány, je právě tato oslava vyjádřením vzácně pozitivního postoje ČR a SR v novodobých česko-slovenských dějinách ve vztahu k Izraeli. Setkání, na něž byli pozváni četní přátelé Izraele a zástupci spřátelených organizací, iniciovala Česká společnost přátel Izraele, v jejímž čele stojí Ing. Karel Sedláček, který je také ředitelem Parlamentní skupiny spojenců Izraele.

Tento pozitivní postoj vyzněl také ze všech proslovů osobností, které přicházely k řečnickému pultu. Po úvodním projevu Ing. Karla Sedláčka předstoupili před publikum postupně jednotliví mluvčí: Předseda Výboru pro bezpečnost Poslanecké sněmovny PČR Pavel Žáček, primátor Prahy Bohuslav Svoboda, předseda Skupiny spojenců Izraele v Národnej rade SR Peter Kremský, J. E. velvyslankyně Státu Izrael v ČR Anna Azari, místopředsedkyně Výboru křesťanských spojenců Izraele v Knesetu Sharren Haskel, publicista Jefim Fištejn, prezident Nadace spojenců Izraele Jeruzalém Josh Reinstein, Hayato Josef Okamura, člen Poslanecké sněmovny PČR, výkonná ředitelka Českého výboru KKL (Židovský národní fond) Zoša Vyoralová, výkonný ředitel evropské pobočky Nadace spojenců Izraele Leo van Doesburg a posledním řečníkem byl pastor dr. Ravi Chandran pocházející ze Singapuru, nyní trvale působící v Dánsku v International Church Copenhagen, který přislíbil, že další evropskou zemí, která se přidá k připomínce Dne Jeruzaléma, bude v příštím roce Dánsko, přinejmenším v oblasti jeho působnosti. A tak lze jenom doufat, že počet příznivců Izraele bude přece jen přibývat i jinde ve světě.

(Letos se za předsednictvo Tereziánské iniciativy oslavy v Senátu PČR zúčastnili Michal Stránský a Michaela Vidláková.)

Transgenerační přenos traumatu

Renata Šerek je psychoterapeutka, jež prošla výcvikem v Rafael Institutu. Kromě toho také nedávno z polštiny přeložila knihu *Na vině je Osvětím*, která přináší rozhovory s druhou generací přeživších. Téma transgeneračního přenosu traumatu je stále pro mnohé z nás velmi atraktivní a otázka, jak je na tom generace třetí, je velmi aktuální. Na některé z těchto otázek přináší odpovědi tento rozhovor.

Jak bys představila příslušníky první, druhé a třetí generace, jací jsou a jaké jsou pro ně typické reakce na trauma?

První generaci si můžeme představit jako přímé účastníky nějaké traumatické události. Za typické reakce na trauma se považují zamrznutí, únik anebo útok. K nim se občas řadí ještě čtvrtá reakce, a to je podlehnoutí, kdy se člověk identifikuje s pachatelem a v psychické rovině mu podlehne, aby sám přežil.

Pro příslušníky první generace je typické, že přímo reagují na prožité trauma a ztrácí sami sebe, aby byli schopni přežít. Příslušníky druhé generace si můžeme představit už jako někoho, kdo pečuje o traumatizované lidi nebo s nimi žije ve velmi blízkém kontaktu v rodině. Jsou tak pod přímým vlivem reakcí, kterým podléhají příslušníci první generace. Lidé z druhé generace jsou pod každodenní radiací těchto vlivů, ale sami už mají schopnost nebo možnost nějak s tím bojovat, takže jejich reakce jsou jiné. Často tam dochází k nahlédnutí na trauma a nalezení nějaké vlastní cesty, jak z těch reakcí odejít. Samozřejmě dochází i k situacím, kdy příslušníci druhé generace podléhají traumatu, které se stalo v rodině, a nejsou schopni ho zpracovat.

A co tedy ta generace třetí?

Kdybychom se pak v tomto schématu podívali na třetí generaci, tak ji můžeme definovat spíše na základě jejich přijímání toho, jak se trauma v rodině objevuje. Už je to nějakým způsobem zpracováno druhou generací a nejedná se o přímý vliv. Nejedná se tedy o tzv. účastníka dopravní nehody (první generace) nebo přihlížejícího dopravní nehodě (druhá generace), ale můžeme si je představit jako psychology, kteří o účastníky dopravní nehody a přihlížející pečují. Příslušníky třetí generace lze tedy charakterizovat jako pečující, kteří přicházejí až po situaci, která se stala už hodně dávno, a zachytávají pouze ohlasy toho, co se dělo, a vyrovnávají se s tím.

Jak tito lidé reagují na trauma?

Jsou známy dvě teorie reakcí na trauma, a to krypta a fantom. Krypta je reakce, kdy se ta událost prostě schová a nějakým způsobem žije skrytě. Všichni se tváří, že neexistuje, je to jen duch nebo něco, co tam žije, a všichni v tom domě



chodí kolem a nikdo nechce kryptu otevřít. Jednou se však krypta může otevřít a trauma vyskočí. Oproti tomu fantom je reakce, kdy je téma přítomno. Často se to stává v případech nějakého hrdinného činu předka, kdy se předek idealizuje anebo se mu v dobrém nebo špatném smyslu přiřknou nějaké vlastnosti, se kterými už nejde nic dělat. Předek samozřejmě měl vrstevnatou osobnost a jeho činy mohly mít dobré či špatné pohnutky. Fantom se už však nemůže dostat do úrovně, že by byl taky úplně normálním člověkem. Stává se z něj trauma, protože se mu přiřkne jedna vlastnost, a tak to zůstane a všichni musí žít pod jeho tlakem. Vidíme to často u druhé generace, když popisují, že u každého jídla se muselo připomenout, že všichni musí dojíst, protože v Osvětimi jídlo nebylo. Takže ty teď budeš jíst, protože my jsme tehdy nemohli a my uděláme všechno pro to, aby na stole bylo jídlo a ty máš být vděčný a tak dále. To je manifestace pomocí fantomu, zatímco krypta je situace, kdy nevíme, co se stalo, víme, že se stalo něco hrozného, ale nikdo neví co, a pod tlakem tohoto klimatu tito lidé žijí.

A ta třetí generace?

Třetí generace se už dostává pouze k reminiscencím těchto reakcí. Nezažívají bezprostřední reakce na trauma (útok, útek, zamrznutí...), jejich reakce jsou již jemnějšího charakteru. V reakci třetí generace se tak často objevuje fascinace, kdy víme, že se událo něco hrozného, neumíme si

to představit, nejsme spojeni s emocemi té situace, ale nějakým způsobem nás to přitahuje, často velmi nečekanými formami, a může být velmi náročné najít si k tomu nějaký postoj. Fascinace, tedy to, že jsme něčím přitahováni, není vůbec jednoduchý stav. Jedná se však už o jinou formu reakce. Díky tomu má třetí generace velký potenciál přistupovat k těm tématům kreativně. Někteří lidé již ve druhé generaci toho taky byli schopni, ale pořád pod tlakem bezprostředních emocí. Záleželo na síle, kterou dostali od svých předků. Třetí generace to má rozmělněné a má jiné možnosti, což je na nich vidět. Trochu si myslím, že tato generace má i daleko větší šanci říct, že je to nezajímá, že se jich to netýká. Je to už víc otázka volby. Funguje jako kruhy na vodě, postupem času se zklidní.

Další možnou reakcí třetí generace, kterou příslušníci první a druhé generace neměli, je popírání. To znamená, že se vůbec těmi emocemi nebudou zabývat, prostě to poprou, nezajímají se o to a jdou jiným směrem.

Další možnou reakcí je agrese – lidé nadávají na situaci, nadávají na boha, hledají viníky, chtějí získat moc nad situací, nechť se nechat pohltit jako při fascinaci. Agrese vyžaduje akci, která ulevuje tím, že nějakým způsobem ze sebe člověk dostane hněv. Typickým příkladem je např. příbuzný po oběti dopravní nehody, který chodí na úřady a dožaduje se, aby viník byl potrestán, dostal vysoký trest apod. Je to způsob, jak se s tím traumatem vyrovnat. Vidíme to i po válce, kdy působily skupiny, které odchyťovaly nacisty.

Další reakcí je zlehčování, které se může objevit, když někdo zjistí, že jeho předci trpěli za holocaustu, a dotyčný neví, jak se k tomu podstavit. Začne to zlehčovat a dělat o tom vtipy. Někakým způsobem tu hrůzu, ty emoce, se kterými by se musel vyrovnat, zlehčí a odsune na vedlejší kolej. Zlehčování má taky tu vlastnost, že udržuje okolí v bezpečné vzdálenosti, protože nikdo nechce být terčem posměchu. Člověk se tím pádem vzdálí od lidí, kteří by mu mohli trauma připomínat, oddělí se od své rodinné zátěže či dědictví.

Dá se toto téma taky uchopit a popsat v kontextu židovské identity?

Ano, samozřejmě. Židovská identita utrpěla velké šrámy, což se musí nějak projevit v dalších generacích. Ve středoevropském kontextu je hodně zamlčování, tedy kryptický způsob reakce. A právě třetí generace má oproti předchozím generacím větší možnost odemknout kryptu a podívat se, co tam je. Židovská identita může být uchopena způsoby, které nepovedou k pohlcení a ztrátě kontroly, ale ke zdravějším reakcím a kreativnímu rozvoji.

Takže pro příslušníky třetí generace může být návrat k židovské identitě součástí vyrovnávání se s tímto traumatem?

Židovská identita je spojena s velkým traumatem a my můžeme sledovat, co obnáší různé způsoby vyrovnávání se s minulostí. Má to spoustu důsledků pro společnost, komunitu i jednotlivce, a proto je dobré ty mechanismy znát. Kdybychom šli až do jádra psychoanalýzy, jež taky vznikala v židovském prostředí, nalezneme výborné nástroje pro vyrovnávání se s židovskou identitou. Je to propojené.

Třetí generace má jinou výchozí pozici a u člověka, který zjistil, že je židem, často můžeme pozorovat mnohem větší spektrum nástrojů a kreativní sílu. Je tu jiný vztah k minulosti i dědictví jako celku. Více se vyzdvihují pozitivní aspekty jako hledání cesty, kultura, hudba, psychoanalýza, péče o duši, spiritualita, obnova či posttraumatický růst. Je zde možnost návratu k tématům, která obohacují společnost a mohou přinést něco hodnotného pro náš rozvoj, ať už je to stavba nebo myšlenka. Jde o jakési obnovování zbořených památek, vzniknuvší muzea na ruinách zbořených budov. Případá mi, že třetí generace může mít potenciál poučit se z minulosti a získat kontrolu nad situací, což je cesta k uzdravení i růstu.

Ve své psychoterapeutické praxi jsi vedla několik rozhovorů s příslušníky třetí generace, kteří žijí mimo židovské prostředí a kteří většinou židovskou identitu svých předků odhalili teprve nedávno. Mají něco společného?

U příslušníků třetí generace, se kterými jsem se setkala, je zajímavé, že se neidentifikují jako Židé, ale zároveň nevnímají identifikaci s židovstvím jako něco problematického. Naopak je tam víc toho popírání – co to pro mě znamená? Spíš nic. Objevuje se zde zlehčování a fascinace danými tématy bez spojitosti s identitou. Často jim nedochází souvislosti. Postupně a přirozeně je může trauma táhnout k tématům židovské identity, skrze sny, filmy, knihy, třeba i bez znalosti příčiny této fascinace. Spojují si tento zájem spíše s něčím kreativním a souvislost s židovskou identitou je spíše volná. Být či nebýt Židem je již svobodnou volbou liberální společnosti: chci a toužím se přihlásit k této části své identity nebo spíš ne? Mizí zde ten velký tlak spojený se zamlčováním, případně zahlcováním traumatem. Což je velmi odlišné od druhé generace, kde byly častou reakcí na zjištění, že je člověk Židem, přehnaný strach a paranoia. Pro třetí generaci, kterou jsem poznala, jsou naopak typické vnitřní pnutí, touha jít za něčím, protože chci, zajímá mě to a fascinuje.

Prošla jsi psychoterapeutickým výcvikem u Rafael Institutu. Můžeš nám prosím o tom něco říct?

Ráda. Jedná se o kompletní psychoterapeutický pětiletý akreditovaný psychodynamicky zaměřený výcvik. Obsah výcviku je koncipovaný všeobecně, není nijak zaměřený na židovství, byť probíhá v Praze v Židovském muzeu v Jeruzalémské ulici a vedou jej lidé z židovské komunity. Rafael Institut ostatně založili lidé, kteří reprezentují židovské psychoterapeuty v Praze. Hlavním tématem, okolo kterého se výcvik točí, je trauma. Přenos traumatu je samozřejmě spojen se židovstvím, ale je na každém účastníkovi, do jaké míry tam tyto souvislosti vnímá a jsou pro něj důležité.

Spolu jsme se bavily o tom, jak uchopit a zpracovat téma třetí generace. Můžeš o tom něco říct i čtenářům Kacholu?

Právě na výcviku jsem si uvědomila, že je to pro mě dlouhodobě nějaké téma, které si neumím spojit s ničím konkrétním. Chtěla jsem si udělat nějaký výcvik a narazila jsem na ten v Rafael Institutu jako na jednu možnost. A teprve tam jsem začala tato témata vstřebávat. Rafael Institut je spojený

s vydavatelstvím Irene Press, které vydává židovskou a terapeutickou literaturu, takže jsme tam byli obklopeni těmito knihami, pořádají se tam workshopy atd. Postupně to do mě nasáкло a spojila jsem si to dohromady. Pomocí výcviku jsem i já měla možnost dospět k tomu, proč a jak mě to zajímá a motivovalo mě to k překladu knihy a dalším aktivitám. Funguje to i trochu podprahově – potkáš lidi a už máš tendenci se s nimi o tom bavit. A z lidí ta témata lezou sama, což je důsledek té krypty.

A co tedy konkrétně máš v plánu? Spolu jsme se bavily o rozhovorech a výstupech z toho...

To vzniklo tak nějak přirozeně. Měla jsem besedu a představení knihy *Na vině je Osvětím* a na besedě byla výborná paní Helena Klímová. Po besedě jsem ji vezla domů a bavily jsme se o všech možných věcech, jely jsme autem z Brna do Prahy, v noci, začalo pršet nebo sněžit, a říkám – řízení mě baví, mám to ráda, protože to mě naučil můj táta. A tím jsme se dostaly k jiným věcem, ke své rodině, která pochází z polského pohraničí a díky čemuž jsem přeložila tu knihu rozhovorů s druhou generací z polštiny a tak. A paní Klímová to pojmenovala, že tak to ta třetí generace má, že kreativně použije něco, co dostala jako svoje dědictví, pro něco dobrého. Moji znalost polštiny jsem dostala jako dědictví a použila

pro to, abych to téma otevřela. To je ta otevřená krypta a my si můžeme vybrat, co z ní vybereme a zpracujeme.

A ostatní příslušníci třetí generace tedy?

Zde zase přišla inspirace od pana Grynberga, autora knihy *Na vině je Osvětím*, který je sám příslušník druhé generace. Všichni se jej ptají, jestli bude psát o třetí generaci, a on na to odpovídá, že o tom musí napsat třetí generace samotná. Takže to chci pojmut jako výzvu. Jsem ve fázi, kdy uvažuji o tom, že se toho chopím. Začala jsem na toto téma už vést rozhovory a kdo by měl zájem, může se ozvat. Bude to formou rozhovoru, který samozřejmě projde autorizací, čili nikdo nemusí mít strach. Čím více příběhů posbírám, tím širší bude tematický záběr a zjistíme, co se v této generaci děje. Kdo by tedy měl zájem, ať se mi ozve na e-mail: kontakt@renata-serek.cz nebo může zavolat na tel. číslo 608 427 143 a domluvíme si schůzku. Budu se moc těšit!

Děkuji za rozhovor a doufám, že si budeme moci brzy přečíst něco zajímavého o nás, o té třetí generaci.

Iva Komárková

Rozhovor byl s dovolením redakce převzat z časopisu KACHOL VELAVAN (Zpravodaje pro členy Židovské obce Brno).



Jednoho krásného dne

Podmanivá rodinná sága Šemiho Zarchina o jídle, sexu a kuriózních osobních dramatech na pozadí izraelských dějin

Na pobřeží Galilejského jezera ve městě Tiberias na severu Izraele se v horkém vzduchu prolínají omračující vůně jídel s takřka hmatatelným sexuální napětím.

Jednoho krásného dne, románová prvotina Šemiho Zarchina, právě vychází v nakladatelství Garamond (449 Kč). Autor v ní nostalgicky, ale zároveň nemilosrdně popisuje rozpálené, vlhké ovzduší dětství a dospívání v rodném městě Tiberias.

Hlavní hrdina knížky Šlomi v sobě objeví kuchařské nadání a spolu s maminkou Ruchamou začnou vařit na zakázku. K tomu se Šlomi v tomto pulsujícím prostředí zamiluje do Elly, zvláštní dívky se sebevražednými sklony. Lákavé jídlo a vášnivé

vztahy stojí ve středu rodinné ságy, kde spolu lidé skrze jídlo komunikují, utěšují se, zrazují a zápasí, aby se opět usmířili.

V pozadí se odehrávají velké dějiny malého Státu Izrael od Šestidenní války do 80. let. Kuriózní osobní drama, která sužují členy rodiny a sousedy,



se tak v průběhu desetiletí skládají v okouzující mozaiku izraelských dějin, kulinářství i života.

O AUTOROVI:

Šimon „Šemi“ Zarchin, oceňovaný izraelský romanopisec a filmový režisér a scenárista, se narodil v Tiberias a studoval na Telavivské univerzitě. V Čechách byl promítán například jeho film *Dobry den, pane Šlomi* (2003). Jeho první román *Jednoho krásného dne* se v Izraeli stal bestsellerem. Ve své tvorbě se zabývá problémy současné izraelské společnosti, její často konfliktní diverzity. Realita se u něj stýká s fantazií a vnější obraz člověka s jeho skutečným já. Kromě románu *Jednoho krásného dne* (Ad šejom echad) je autorem novely *Můj bratr Job*, 2017 (Ach Sheli Iyov). Jeho nejznámější filmy jsou *Aviva My Love* (2006), and *The World is Funny* (2012), za film *Aviva Ahuvati* získal Cenu za nejlepší scénář na festivalu Shanghai International Film Festival 2007.

Eva Karasová,
Albatros Media, a.s.

Výroční zpráva o projevech antisemitismu za rok 2022

Tisková zpráva Federace židovských obcí v České republice



FEDERACE
ŽIDOVSKÝCH OBCÍ
V ČESKÉ REPUBLICE

Federace židovských obcí v České republice (FŽO) zaznamenala v roce 2022 celkem 2 277 antisemitských incidentů. Konstantní trend skokového nárůstu počtu projevů antisemitismu, který byl jasně patrný v předchozích sledovaných obdobích, tak zůstal zachován i v loňském roce. Ve srovnání s rokem 2021, kdy bylo zaznamenáno 1128 antisemitských incidentů, lze tento trend navíc označit přívlastkem dramatický.

Drtivá většina všech zaznamenaných antisemitských incidentů, celkem 97 %, tvoří projevy nenávisti na internetu. Vedle článků, grafických materiálů, anonymních komentářů a diskusních příspěvků šlo především o sociální sítě, na nichž bylo zachyceno přes 74 % všech on-line incidentů. V dlouhodobé perspektivě jsou právě sociální sítě dominantní hostitelskou platformou produkce a šíření antisemitismu i nenávisti obecně a významnou měrou přispívají k narůstající polarizaci společnosti.

Navzdory skutečnosti, že počet registrovaných incidentů meziročně vzrostl o více než 100 %, stejně jako v uplynulých letech platí konstatování, že případy otevřeně antisemitsky motivovaného násilí jsou v České republice nadále zaznamenávány jen výjimečně. V roce 2022 nebyl FŽO nahlášen žádný případ fyzického napadení. Dále byly v roce 2022 zaznamenány 2 případy vandalismu na židovských objektech, což odpovídá předchozím rokům. Naopak 10 zaznamenaných případů vyhrožování představuje dvojnásobný nárůst oproti roku 2021. V této souvislosti je však nutné znovu připomenout, že oběti či svědkové projevů antisemitsky motivované předsudečné nenávisti se mnohdy rozhodnou tyto činy nenahlásit příslušným orgánům nebo si z různých důvodů nepřejí sdělovat detaily svých negativních zkušeností.

Ačkoliv tedy FŽO od roku 2018 ve svých statistikách pracuje s pouhými jednotkami protizidovsky zaměřených násilných činů, je pravděpodobné, že skutečný počet podobných případů bývá každoročně vyšší.

Obsah registrovaných protizidovských incidentů neprošel v roce 2022 ve srovnání s předchozími lety zásadní proměnou. Projevy předsudečné nenávisti vždy korelují s celkovou atmosférou ve společnosti, kterou formují lokální události i globální geopolitické a ekonomické faktory. Obsah, formu i množství antisemitských narativů tak v loňském roce vedle doznávající pandemie onemocnění covid-19 ovlivňovala zejména ruská agrese vůči Ukrajině, včetně související ekonomické, energetické a surovinové krize, a v neposlední řadě i přetrvávající napětí na Blízkém východě v kontextu izraelsko-palestinského konfliktu.

Z analýzy dosavadních útoků motivovaných předsudečnou nenávistí jednoznačně vyplývá, že internet a zejména virtuální komunikační platformy hrají dominantní roli v procesu radikalizace jednotlivců i skupin a současně usnadňují potenciálním útočníkům plánování a přípravu násilných trestných činů. Platnost tohoto pozorování potvrdil střelecký útok, k němuž došlo 12. října 2022 u baru *Tepláreň* v Bratislavě a který si vyžádal dvě oběti. Pachatel se na svůj čin podle vlastních slov systematicky a dlouhodobě připravoval a na sociálních sítích sdílel velké množství nenávistných a konspirativních příspěvků. Ačkoliv v ČR nebyl v roce 2022 zaznamenán žádný srovnatelný incident, globální kontext přetrvávajících obav z radikalizace v on-line prostředí zůstává nadále vysoce aktuální.

Více než třetina z celkového počtu incidentů, s nimiž FŽO v roce 2022 pracovala, pocházela z ideologických

pozic krajní pravice. U druhé třetiny projevů antisemitismu nebylo možné jednoznačně určit ideologické pozadí, neboť autoři či širitelé těchto incidentů nedeklarují žádné extrémní politické postoje. Nárůst celkového objemu zaznamenaných dat se však z hlediska ideologie nejvýrazněji projevil v případě dezinformačních platform. Už v předchozích čtyřech sledovaných obdobích docházelo v této oblasti ke kontinuálnímu nárůstu, v roce 2022 je však doložen více než 200% skokový výkyv. Zatímco v roce 2021 pocházelo z dezinformačních platform 14,4 % všech registrovaných incidentů, v roce 2022 tyto platformy zveřejnily 24,5 % všech evidovaných projevů antisemitismu. Vzhledem ke vzrůstající aktivitě a popularitě dezinformačních médií a masivní akceleraci šíření konspiračních obsahů jde o nepřekvapivé, přesto však mimořádně znepokojivé zjištění. Dezinformační hnutí přispívají k polarizaci společnosti a mají potenciál destruktivně působit na základní demokratické ústavní principy.

Přes závažnost některých závěrů je možné opět konstatovat, že Česká republika představuje pro židovskou komunitu bezpečnou zemi. Projevy antisemitismu ventilované v internetovém prostředí však představují z dlouhodobého hlediska trend, kterému je nezbytné věnovat zvýšenou pozornost.

Výroční zpráva je uveřejněna na webu FŽO fzo.cz. Na této stránce lze rovněž pomocí formuláře nahlašovat incidenty s podezřením na jejich antisemitský podtext.

Výroční zpráva o projevech antisemitismu v ČR za rok 2022 byla vydána Federací židovských obcí v České republice v červnu 2023 jako jeden z výstupů projektu MANTIC, který je spolufinancován Evropskou unií prostřednictvím programu CERV.

OCENĚNÍ VÍTĚZŮ SOUTĚŽE PAMÁTNÍKU TEREZÍN

Memoriál Hany Greenfieldové – 2023

Michaela Vidláková, foto Radim Nytl

Tradiční slavnostní vyhlášení vítězů literární a výtvarné soutěže žáků českých škol se konalo dne 8. 6. 2023 v kinosále Muzea ghetta. Letošní téma znělo „Svět chce být klamán?“

Právě ten otazník připojený ke starému římskému rčení poskytoval velký prostor k zamyšlení zejména pro literární práce, a touto otázkou, nakolik lidé opravdu chtějí být klamáni, nebo nakolik se mohou a mají klamu a lživé propagandě bránit, se zabývali ve svých proslovech i řečníci ve svých úvodních slovech: vedoucí vzdělávacího oddělení Jan Špringl, ředitel Památníku Jan Roubínek i pamětnice Michaela Vidláková. Ta ještě připojila svou vlastní vzpomínku, jak právě otcova nedůvěra v klamné sliby nacistů jí a její matce zachránila život, protože se nepřihlásily dobrovolně s otcem do transportu, když muži měli na podzim 1944 odjet z Terezína údajně někam jinam na práce, vlaky však ovšem místo toho zamířily přímo do Osvětimi.





Podrobnější anotace soutěže nabízel některé otázky a poukazovala právě na roli Terezína ve lživé propagandě: „Nacisté se snažili již v průběhu druhé světové války zahlazovat stopy svých zločinů. Využili i Terezín, který byl lživě představován jako město, kde si mohou Židé v klidu žít. Bohužel dodnes tomuto dojmu podléhají ti, kteří věří popíračům holocaustu, již tvrdí, že žádné vyhlazování Židů neprobíhalo a že je to účelový výmysl vítězů nad Německem. Proč tito lidé nevěří dokázaným skutečnostem o holocaustu? Proč jsou někteří lidé přesvědčeni o existenci celosvětového židovského či jiného spiknutí? Proč někteří lidé popírají vážnost pandemie covidu-19? Můžete si samozřejmě položit i otázky vlastní, které se také s vyhlášeným tématem úzce

pojí. Při zpracování Vám ponecháváme možnost volby jakékoliv formy.“

Skutečně – stručné souhrny a ukázky z vítězných literárních prací ukázaly, že mladí účastníci soutěže téma správně pochopili v pohledu na dějiny i na současnost.

Náročnější pro mladé tvůrce zřejmě bylo vyjádřit se k tomuto tématu výtvarnou formou. Přestože vítězné práce – vesměs obrazy – byly po výtvarné stránce leckdy obdivuhodné, málokdy v nich bylo možno odhalit přímou spojitost s daným tématem.

Své práce do soutěže zaslalo celkem 511 soutěžících, z toho literárních prací bylo 78, výtvarných 433. Většina oceněných si ceny ve formě dáreků a peněžní odměny přijela vyzvednout osobně,

mnozí spolu se svými rodiči nebo učiteli a leckdy i ze vzdálenějších míst ČR. Je to důkaz, že si onoho ocenění zřejmě skutečně váží. Ceny ve třech věkových kategoriích předávali ředitel a pracovníci vzdělávacího oddělení PT.

Zvláštní cenu Erika Poláka, která je všeobecně považována za rovnocennou první ceně, pak za Tereziňskou iniciativu, která tuto cenu od začátku dotuje, předávali předseda Tereziňské iniciativy Michal Stránský a snacha Erika Poláka, Martina Jankovská, spoluzakladatelka festivalu Věčná naděje a členka správní rady Nadačního fondu Hudba pro Věčnou naději.

Význam soutěže potvrdilo i to, že slavnost navštívila delegace z Krajského úřadu Ústeckého kraje vedená radní pro oblast školství, mládeže a sportu Jindrou Zalabákovou a radním pro oblast majetku a investic Tomášem Riegerem a také tradičně i delegace Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského vedená Lenkou Lajskovou, vedoucí historicko-pedagogického odboru a Oddělení výzkumu a prezentace odkazu Přemysla Pittra (Přemysl Pitter je znám především jako člověk, který ve třech zámcích poblíž Prahy založil a vedl letní zotavovny pro židovské děti, které se vrátily z ghetta a koncentračních táborů, a je nositelem vyznamenání Spravedlivý mezi národy).

V období zkrášlování ghetta, v rámci snahy nacistů tajit holocaust a kruté zacházení se Židy za války, fungovala v Terezíně i výborná a vězni oblíbená kavárenská jazzová hudba dvojice Mayer-Sattler, a tak jistě nebylo náhodou, že na této slavnosti s výše uvedeným tématem ji připomněla i radostná hudba jazzového kvarteta ve složení Marie Doskočilová – viola, Tomáš Kolařík – housle, František Kolařík – klarinet, Přemysl Šoba – basklarinet, která v přestávkách mezi jednotlivými částmi programu zahrála skladby Duka Ellingtona – I Am Beginning To See the Light, Jaroslava Ježka – Carioca a Stonožka, Kamila Běhounka – Cvrček muzikant, a George Gershwin – Liza, Love Is Here To Stay a Somebody Loves Me.

Z počtu soutěžících i návštěvníků slavnosti je vidět, že letošní XXIX. ročník literární a XXVII. ročník výtvarné soutěže se opět, jako i v minulých letech, těší poměrně velkému zájmu – a doufejme, že tomu bude i nadále.

Studentské literární a výtvarné práce oceněné v soutěži Památníku Tereziín na téma: Svět chce být klamán?

Hromádka pichlavého sena

Jakub Lustig, 18 let, Gymnázium Vysoké Mýto (2. kategorie, 1. místo)

Zdůvodnění hodnotící poroty: Literárně propracovaný příběh dvou dnů v koncentračním táboře, v nichž hrdina pozná, že jeho důvěra ve lži nacistické propagandy, byla iluzorní.

12. listopadu 1944. Jako kdyby nestačilo, jakým utrpením byly dny, teď i každá noc se zdála doslova k nepřečkání dlouhá; s nastupující zimou to bylo stále jen horší a horší. Svítání přicházela čím dál později a soumrak padal dříve. Hromádka pichlavého sena, na které si Viktor Frankl odkládal hlavu po dlouhém dni otrocké práce, bývala k ránu dočista promočená od slz. Stýskalo se mu stále a v noci víc a hůř, často se probouzel, někdy hladem, jindy chladem a slzy mu tiše proudily z očí.

Pokud si to nechtěl připustit předtím, teď to bylo jasné. Zima začala. Nadechl se z plných plic mrazivého vzduchu a ten ho polechtal na popraskaných rtech. Vychutnával si jednu z mála svobod, kterou mu ještě nesebrali. Vítr kolem něho šlehal a vlasy, které mu začaly dorůstat z oholené hlavy, vlály na všechny strany. Sněhová pokrývka kolem něho nezadržitelně rostla, ale na tom vlastně nezáleželo; dozorcům rozhodně ne, tak proč by to taky mělo trápit jeho? Bezvládné prsty brněly, když se dotkly chladného povrchu betonové tvárnice. Připadalo mu, jako by měly každou chvíli upadnout. Bolest ho ale brzy přešla, už necítil, jak je kámen studený, když v nich ztratil cit.

Svým způsobem jsem na výběr měl od začátku, ale nechtěl jsem si to připustit. Volba byla vždy. K smrti jsem se mohl buď postupně udřít, nebo tuhle kapitolu uzavřít ihned, zhroutit se ke kolenům, zakrýt si oči a nechat se jedním z esesáků rychle sprovodit ze světa. Na druhém břehu by mě ani bolest, ani lítost již netrápila. Asi je jasné, jaká cesta by byla jednodušší, takhle jsem to ale ukončit nemohl. Jediné, na co jsem v tu chvíli mohl myslet, byla moje malá sestřička. Zůstala tou jedinou útěchou, abych odvrátil ty temné myšlenky.

Jmenovala se Kateřina. Moje sestra tu byla pro mě vždy, tedy až do chvíle, než jsem ji spolu s maminkou spatřil naposledy, když nás toho osudného dne vyhnali z dobytčáku na bohapustém místě jménem Osvětim. To jsme ještě netušili, že tohle místo vstoupí v známost jako peklo na zemi. Bylo naivní se domnívat, že nám nácci dají konečně pokoj, když slíbili, že nás odvedou na místo, kde nás nechají v klidu žít, ale ani v těch nejhorších snech by mě nenapadlo, co za hrůzy si pro nás přichystali. Na ten den mám stále čerstvé vzpomínky, jako by to bylo včera. Vyvalili jsme se v davu, čítajícím snad sto hlav, z vagonu a esesáci na nás začali pokřikovat v lámané polštině, ať se skupina rozdělí na muže a ženy. Matka mě v tu chvíli nečekaně zezadu objala, skoro jako by

věděla, že se vidíme naposledy. Ta se pak společně s otcem obrátila k Věře a Josefovi, dvojčatům, kterým bylo tehdy necelých 15 let. Byli mými nejlepšími kamarády už od raného dětství. Shodou nešťastných náhod jim matka zemřela, ještě když byli malí, proto se o ně staral otec. Byl jediným na světě, kdo jim zůstal. Ale ani láska k dětem mu nepomohla dlouhou cestu přečkat. Věra a Josef zlomeně seděli na rampě a otcovo tělo jim leželo u nohou. Oči jim kompletně vyschly od několikahodinového pláče. Věra si položila jeho hlavu na hrud' a pevně ho svírala, jako by se ho odmítala vzdát. Pravdou, ačkoliv smutnou, však zůstávalo, že už byl nadobro pryč. Důstojníkům SS ale nebylo svaté nic, a tak nakonec i přes jejich nářky vytrhli tělo z náruče truchlících dvojčat a vhodili ho do vozu plného mrtvol. Otec pomohl Josefovi na nohy a odvedl ho na jednu stranu rampy, kde se již shromáždila větší skupinka mužů. Po jeho vzoru maminka nabrala Věru do náručí a spolu s Kateřinou se vydaly na stranu druhou. Než se ztratily v davu, tak se naše pohledy ještě jednou střetly. To bylo naposledy, co jsem trojici viděl.

Josef do mě udeřil bokem. To mě vytrhlo ze vzpomínek a já se zas pustil do práce, než si někdo mohl povšimnout mojí nepozornosti. Josef stál hned vedle mě a vrhl na mě nepřijemný pohled. Oba jsme věděli, co by to znamenalo. Stejně jako já byl přiřazen do betonárny, kde jsme měli za úkol od rozbřesku do tmy přenášet betonové tvárnice sem a tam. Práce to byla věru vyčerpávající. Přišlo mi k smíchu, že dvojčata připomínala obrázek dokonalého árijce daleko více než většina z dozorců, to je ale stejně před hrůzami koncentračního tábora neochránilo. Jejich otec byl totiž praktikující Žid, za což se krutě platilo. Stejně jako zbytek z nás byl Josef odsouzen k nekonečné dřině.

Začínalo se pomalu stmívat, když hlasitě zařinčel zvonek, který signalizoval konec šichty. Vděčně jsem odložil poslední tvárnici na hromadu a zamířil společně s Josefem na Appellplatz, kde pokaždé probíhalo sčítání. To, kdyby se náhodou někdo pokusil utéct, ačkoliv pochybuji, že by na to někdo z nás v našem zbídačeném stavu měl. Odtud byl vidět sousední tábor, oddělený elektrickým plotem z ostnatého drátu. To byla ženská sekce. Strašně jsem toužil překročit ochranné pásmo a zavolat sestřino jméno, jak nejhlasitěji jsem uměl. Jak moc jsem ji chtěl znovu vidět a vědět, jestli je v pořádku! I když jsem po tom toužil, nemohl jsem to riskovat. V nejlepším případě by to znamenalo mou smrt, v horším i její. Ta ►

otázka se mi zavrtávala čím dal hlouběji a hlouběji do kůže. Byla vůbec ještě naživu? Zkoušel jsem se poptat několika mála žen, které se mnou pracovaly v betonárce, ale ty mě radši ignorovaly ve snaze vyhnout se bolestivému výprasku. Zatím jsem prostě nevěděl nic.

Po dni tvrdé práce nás s Josefem odměnili řídkou polévkou a drobným kouskem chleba. To byla příjemná změna oproti dnům, když jsme dostávali jenom ten. Jakmile jsem dojedl skromný pokrm, začal jsem se toulat po táboře. Bylo jen pár míst, kam se dalo schovat, když jste potřebovali pokoj od všudypřítomných zlých pohledů esesmanů. Jeden z těchto koutů mi pomohl překonat nejhorší první týdny. Jinde bych totiž nenašel klid, abych mohl truchlit pro otce, který neprošel selekcí a hned toho prvního dne skončil v plynové komoře. Ty vzpomínky jsou zkrátka příliš silné, tak silné, že mě nutí se pořád vracet, aby mohly v mé hlavě naplno ožít. Pronásledují mě pořád, v noci i ve dne, ať dělám cokoli, nemohu zapomenout. Pořád musím myslet na otce, na maminku, ale hlavně na sestřičku.

Josef se se mnou rozloučil a vydal se na druhou stranu. Vybudoval si se mnou pouto, takže poznal, když jsem potřeboval prostor jen sám pro sebe. Pod pokrývkou tmy jsem se vydal za tím místem, abych si znovu připomenul otcovu

památku. Držel jsem se blízko stěn, aby mě náhodou někdo nezahlédl. V tu chvíli jsem ale o něco zavadil a obličejem se zabořil do mazlivého bláta. Vztekle jsem si oddechl a klekl si na kolena. Bláto jsem si otřel z tváře a pohlédl na tu překážku. U mých nohou ležel látkový pytel.

To je zvláštní, vždyť vězňům přeci osobní věci zabavují, pomyslel jsem si. Ohlédl jsem se přes rameno, sehnul se a nahlédl dovnitř. Tam, přímo v onom saku, se přede mnou otevřel ráj. V tom jediném pytli bylo více jídla, než jsem tady viděl za celou dobu. To, co se v pytli skrývalo, bylo přinejmenším deset bochníků chleba, a to nikterak malých! Při pohledu na to množství jídla se mi v ústech sbíhaly sliny. Hned jsem se pro ždibec natáhl. Moje ruka ale zavadila o něco měkkého a teplého. Zděsil jsem se toho hřejivého tepla, ale hned mi to došlo. V pytli bylo totiž nejen jídlo, ale i oblečení. Vypadalo mnohem tepleji než pruhovaná uniforma, kterou jsem měl na sobě. Pytel nepochybně patřil někomu z nově přivedených. Zřejmě ho ztratil jeden z členů Kanady, když převážel kradený lup na třídící stanici. Utrhl jsem si kousek chleba a ten jsem si rychle nacpal do pusy, abych aspoň na chvíli utišil hlad. Přemýšlel jsem, jak pytel propašuji zpátky do chléva, abych se rozdělil s Josefem. V tu chvíli se mi ale vrátily trpké vzpomínky na ztracenou sestru.



Vít Chaloupka: I feel pain, technika perokresba (tečkování), 17 let, Střední škola pedagogická, hotelnictví a služeb Litoměřice (3. kategorie, Cena Erika Poláka)

Jak jí bylo? Nebála se? Nehladověla? V tu chvíli se mi v hlavě zrodil plán. Získat pozornost jejích spoluvězenkyň by nebylo těžké, kdybych si pomohl úplatkem. Konečně bych se pak mohl zeptat na sestru. Další takovou příležitost mít nebudu. Kdo by tady taky odmítal jídlo? Nikdo ho neměl přebytek. Trošku chleba z pytle jsem si narval do kapes, abych měl pro sebe a Josefa, a pytel jsem přehodil přes záda a po špičkách se vrátil zpátky do tábora, přičemž jsem si dal záležet na tom, abych minul dozorce a zvědavé pohledy dalších vězňů, kteří by zajisté měli jinou představu, jak naložit s chlebem. Využil jsem chvílky nepozornosti esesáků a opatrně se přiblížil k plotu z ostatého drátu. Pár metrů za ním posedávaly vězenkyně, ale ty si mě jako obvykle nevšímaly. „Mám jídlo,“ zašeptal jsem co nejhlasitěji, ale tak, aby mě esesáci nezaslechli. Jedna z nich okamžitě vyskočila a opatrně ke mně přistoupila. Zašeptala nazpátek: „Doopravdy? Udělám cokoliv.“ Na více jsem nečekal: „Mám sestru. Jmenuje se Kateřina Franklová. Potřebuji vědět, jestli je naživu a zdravá.“ Žena nahlédla do pytle, jako by se chtěla přesvědčit, zda v něm opravdu je, co sliboval. „Pokusím se to zjistit. Přijď zítra touhle dobou a prozradím ti více,“ řekla přesvědčivě. Přikývl jsem. Nechal jsem si ještě přislíbit, že část jídla dostane i Kateřina, pokud je tedy ještě naživu. Neochotně souhlasila a já přehodil pytel přes ostatý plot. Žena ho chytila a kvapu se vrátila na své místo, než si někdo mohl všimnout něčeho nekalého.

V tu chvíli se ozval zvon. Esesáci začali shromažďovat vězně na poslední sčítání před spánkem. Naše pohledy se naposledy spojily a každý se rozešel svým směrem. Spěchal jsem zpátky na Appellplatz, kde na mě již netrpělivě čekal Josef. Hned jsem mu prozradil, co se stalo. Během sčítání jsem se mu ještě pokusil podat zachráněné jídlo, ale místo toho mě chytl za ruku a lpěl na tom, že zítra půjde se mnou. Neměl jsem mu sílu v tom bránit. Pokud někdo bude vědět o Věřině osudu, tak moje sestra rozhodně.

Směna dalšího dne utekla jako voda. Prsty tolik nebrněly, nohy mi neotékaly a ani chladno mi nebylo. Hrála mě totiž představa, že se opět shledám se sestrou. Zvonek zařinčel a šichta byla u konce. Sčítání proběhlo bez prodlev a nadrolený chleba jsem hlтал ještě rychleji než normálně. Jakmile se setmělo, společně jsem se s Josefem vydal k plotu. Měli jsme pochyby, zda ta žena přijde, ale museli jsme doufat. Nic jiného nám také nezbyvalo. Po půl hodině jsme to chtěli již vzdát, když se za rohem konečně zjevila žena z předchozího dne. Zahlédl jsem, jak se za ní pohybují nějaké stíny, ale ty se ze všech sil snažily zůstat skryté, zvláště když kolem nich prošla dvojice esesmanů, která je jako zázrakem přehlédla. Žena si nás zkontrolovala pohledem a pak vydala povel. Zpoza ženy se vynořily dvě postavy a vyšly do světla. První z nich byla dívka, která vypadala, jako by zestárla o pět let během půl roku. Ale ty její pronikavé modré oči, ty by člověk poznal kdekoli.

„Věro,“ zamumlal vedle mě Josef. Rozeběhl se k ní dopředu a sotva se zastavil, aby minul smrtelný polibek elektrického ohradníku. Věra, které začaly stékat slzy po tvářích, se také vrhla vpřed. K ní se přidala druhá postava. Byla o něco menší, ale její tmavě hnědé oči byly stejně tak velké, jak

jsem si je pamatoval. Její tvář připomínala omšelou žulu, ale právě v těch obrovských očích jsem viděl největší rozdíl. To, co bývalo plné tolika emocí, tolika lásky, tolika vášně, teď zůstalo prázdné. Tam, kde mívala vrásky od usmívání, tam teď zůstala jen vybledlá místa. Ale na tom nezáleželo. V té chvíli bylo hlavní jediné – její přítomnost. Byla stále naživu. Rozběhl jsem se k plotu a měl jsem pocit, jako by se ze mě snesla tíha světa. Myslel jsem jen na to, že Kateřina žije. Pořád jsem tomu nemohl uvěřit. Rychle nás zasvětily do toho, jak matka neprošla selekcí, protože byla příliš stará, jak musely lhát o svém věku, aby působily užitečně a jak přísahaly, že budou držet pospolu. Rozmlouvali jsme o našich společných břemenech, o nesmírné dřině, ke které nás nutili, a o tom, jak nás boj o přežití musel nevyhnutelně změnit. Pak jsme se odmlčeli. Naše slova visela ve vzduchu, zatímco jsme na sebe mlčky hleděli. Jak mohly být ještě naživu? Ale slov nebylo třeba, stačilo, že jsme byli opět spolu.

A v té extázi mi došlo, že chlad z ničeho nic zcela ustoupil. Odtrhl jsem oči od sestry a rozhlédl se kolem. Vítr se utišil a sněžení ustalo. Sněhová pokrývka se zcela rozplynula, na zemi nezbylo jediné vločky. I hluk okolního světa zcela zanikl. Dusot vězňů ve sněhu, občasně výkřiky, pach mrtvol a kouř z krematorií byl pryč. Polekaně jsem se ohlédl po dvojčatech, ale po těch také nezbylo stopy. Ostatní se vypařili z povrchu světa, pouze má sestra zůstala na místě. Nicméně se náhle proměnila, už nebyla tak zbídačená jako ještě před chvílí. Její vzezření bylo shodné s tím, jak jsem si ji pamatoval z toho osudného dne. Její vrásky od úsměvu znova nabraly na barvě a tmavě hnědé vlasy jí visely až k pasu. Její oděv se nijak nezměnil od chvíle, kdy jsme přijeli, byl úplně stejný jako tehdy. Vypadala téměř přízračně. „Proč ses k nám nepřidal, bratře?“ zeptala se mě se slzami v očích. Zmateně jsem na ni pohlédl. „Proč ses k nám nepřidal?“ zopakovala, „proč ses nepřidal? Zůstal jsi opuštěný...“ Její hlas se rozplynul, když jsem se probudil.

13. listopadu 1944. Hleděl jsem na palandu nade mnou, kde na místě, které dříve patřovalo Josefovi, spal někdo jiný. Plakal jsem, až mi srdce usedalo, když se mi hlava vyčistila a vzpomněl jsem si, co se vlastně stalo. Vzpomněl jsem si na ten večer, kdy jsem odnesl pytel do ženského tábora, kde mi tehdy neznámá žena prozradila, že Věra onemocněla tyfem. Vzpomněl jsem si, jak jsem to řekl Josefovi a jak jsme se společně dalšího dne vrátili. Vzpomněl jsem si, jak nám ta žena vyprávěla o tom, jak z Věry vyprchaly i ty poslední zbytky života. Vzpomněl jsem si, že to nebyla poslední hrůzná zvěst, kterou si pro nás připravila. Vrátily se mi vzpomínky i na to, jak se později toho dne Josef v zoufalství vrhl k elektrickému plotu. Vzpomínám si, jak Josefa odvezli a jak se jeho mrtvola věrně připojila k Věřině. Vzpomněl jsem si na ten bolestivý moment, když mi konečně došlo, že mé naděje byly marné, poněvadž se Kateřina hned toho prvního dne připojila k matce a otci v kouři krematoria. Kdybych jenom zůstal té kruté pravdy ušetřen, mohl bych se klidně plavit na vlnách nevědomosti. Noční můra se stala skutečností. Teď jsem zůstal jediný, sám se sebou v temném žalu. Jen já a hromádka pichlavého sena.

Do Státní opery se po 102 letech vrátily monumentální Písně z Gurre

Iva Nevoralová (PR Musica non grata), foto: Michal Fanta (Symfonický orchestr Českého rozhlasu)

Postromantická skladba Arnolda Schönberga *Písně z Gurre* na motivy dánské ságy ze 14. století se 20. června 2023 vrátila po 102 letech v rámci projektu Musica non grata na místo své české premiéry do Státní opery. Obrovský hudební aparát čítající na 250 umělců, ve kterém spojily své síly Symfonický orchestr Českého rozhlasu a Norský rozhlasový orchestr, řídil dirigent Petr Popelka. Projekt je součástí oslav 100 let Českého rozhlasu.

„Zařazení *Písní z Gurre* do programu Musica non grata je jejich návrat na jeviště Státní opery jsou pro mne naprosto logickým krokem, neboť právě zde, v tehdejší Novém německém divadle, je 9. června v české premiéře uvedl Alexander Zemlinsky, jedna z ústředních postav projektu Musica non grata,“ říká **Per Boye Hansen**, umělecký ředitel Opery Národního divadla a Státní opery. **Arnold Schönberg** pracoval na této monumentální skladbě od roku 1900 s přestávkami jedenáct let. Ve světové premiéře zazněly *Písně z Gurre* 23. února 1913 ve Vídni pod taktovkou Franze Schrekerera. Jejich předlohou se stala dramatická báseň **Jense Petera Jacobsena** z roku 1868. Příběh se odehrává na dánském hradu Gurre, jehož vládce – král Waldemar – se zamiluje do krásné Tove, kterou jeho žena Helwig von Schleswig ze žárlivosti otráví. Waldemar v žalu prokleje Boha a je odsouzen k věčnému putování se svými přísluhovači po noční obloze, zatímco Tove se proměňuje skrze nádheru přírody. Schönberg použil ve skladbě na 35 hudebních motivů, které zobrazují nejen hlavní postavy, ale také aspekty přírody (západ i východ slunce, cválající koně aj.) a různé citové stavy (touhu, Jupiterovu lásku, strach sedláka, truchlení pro Tove aj.). Poprvé zde také využil techniku Sprechgesangu.

„Pokládám za nesmírně vzrušující, že ve stejné době, kdy Schönberg šokoval hudební svět skladbou *Pierrot lunaire*, ve které nastolil zcela nový hudebně estetický směr, promluvil v *Písních z Gurre* jeho hudba ještě naposledy jazykem vrcholného romantismu přelomu 19. a 20. století, a to s obrovským diváckým úspěchem,“ dodává Per Boye Hansen.

V sólových partech se ve Státní opeře představily české i zahraniční pěvecké hvězdy: pravidelný host Vídeňské a Bavorské státní opery **Michael Weinius**, držitel Ceny Grammy **Dietrich Henschel**, německá sopranistka **Susanne Bernhard**, finalista Mezinárodní pěvecké soutěže Hanse Gabora Belvedere **Yngve Søberg**, česká mezzosopranistka **Štěpánka Pučálková** a člen Bavorské státní opery **Kevin Connors**. Své síly v něm spojily Symfonický orchestr Českého rozhlasu (SOČR) s Norským rozhlasovým orchestrem (KORK) a Český filharmonický sbor Brno se Slovenským filharmonickým sborem z Bratislavy. Obrovský hudební aparát, který čítá téměř 250 hudebníků, řídil šéfdirigent SOČRu a dosluhující šéfdirigent KORKu **Petr Popelka**, který je od sezony 2024–2025 jmenován novým šéfdirigentem Vídeňských symfoniků.

„*Písně z Gurre* pro mne ztělesňují jednu z nejúžasnějších kompozic hudební historie, absolutní završení celého dlouhého vývoje tonální hudby, a je pro mne obrovskou ctí, že



Štěpánka Pučálková, mezzosopranistka



Petr Popelka, dirigent



mám možnost toto dílo dirigovat. Nesmírně si také vážím toho, že po více než sto letech vracíme *Písně z Gurre* do míst, kde je provedl Alexander Zemlinsky. SOČR a KORK jsou dvě špičková evropská orchestrální tělesa a já věřím, že propojení jejich svébytných energií obohatí hudebně i lidsky hráče samotné, a zároveň dá vzniknout skutečně mimořádnému hudebnímu zážitku," říká Petr Popelka.

Pražské uvedení *Písní z Gurre* je koprodukčním projektem Opery Národního divadla a Státní opery, cyklu *Musica non grata* finančně podpořeného Velvyslanectvím Spolkové republiky Německo v Praze, Symfonického orchestru Českého rozhlasu a Norského rozhlasového orchestru. Koncert 20. června ze Státní opery v Praze odvysílal od 19 hodin v přímém přenosu Český rozhlas Vltava a norská rozhlasová stanice NRK P2, přenos ze záznamu nabídla svým posluchačům rovněž německá rozhlasová stanice MDR. Audio-vizuální záznam koncertu odvysílá Česká televize a norský TV kanál NRK.

„Dílo těchto rozměrů se v Praze i obecně provádí jednou za desítky let a pro hráče konkrétního orchestru může taková příležitost přijít skutečně jedinkrát za život. Osud nám přál



a díky souhře mnoha příznivých okolností můžeme tento slavný opus provést právě na sté výročí Českého rozhlasu. Věřím, že rozhlasová a televizní nahrávka koncertu i audio dokument, který při této příležitosti vznikne, zaručí veřejnosti na další desetiletí možnost seznámit se s touto výjimečnou skladbou," uzavírá **Jakub Čížek**, ředitel SOČR.



Ještě jedna opožděná vzpomínka na Terezín

Eva Merová

Vzpomínám na své dětství, ze kterého jsem se v Terezíně probudila. Nedávno se konala tryzna v Terezíně. Bohužel jsem se jí nemohla zúčastnit, a jako mnohé z nás jsem ji sledovala z „pohodlí svého domova“ ... Chtěla bych připomenout to dobré, co jsem já a mnohé terezínské děti tenkrát zažily v *kinderheimch*, zřízeném díky Fredy Hirschovi – terezínské péči o mládež v radě starších.

A si nebylo lehké zařadit v příšerných podmínkách ghetta Aostřuvek lidskosti, zmírnit to, co stejně děti vnímaly. Děti bylo v Terezíně hodně. Některé přišly do ghetta s rodiči, některé samy. Stěhování do *kinderheimů* bylo dobrovolné. Mohly se tam nastěhovat děti, tuším, do 15 let. Přišla jsem do Terezína 2. července 1942 transportem AAL, mé číslo bylo 455.

Bylo mi jedenáct let. Jakmile jsem se dozvěděla o *kinderheimch*, hned jsem tam chtěla. Pro děti bylo lepší být v dětském kolektivu než na příšerné ubikaci v hamburských kasárnách, kde bylo někdy až 50 žen, mladých, starých, nemocných, nervózních, a plno dětí. Povedlo se! Přišla jsem do dívčího domova L 410, do pokoje 28, kde bylo asi 25–30 dvanáctiletých dívek.

Pokoj nebyl velký – asi 25 m². Jelikož bylo málo místa, postavili nám třípatrové kavalce. Uprostřed pokoje byl stůl a lavice, tam se jedlo, hrálo, a ... učilo. Měly jsme výborné opatrovnice. Říkalo se jim *betreuerky*, z německého *Betreuerin*. Naše hlavní opatrovnice byla Ella Poláková, Tella, jak se jí říkalo a Eva Weissová. Obě se velice snažily nás dobře vychovat, abychom zůstaly zdravé, abychom byly čisté, abychom měly ve svých věcech pořádek a hlavně, abychom se chovaly k sobě přátelsky, navzájem si pomáhaly a na sebe myslely až v poslední řadě. A to se jim povedlo! Abychom nezůstaly hloupé, měly jsme denně vyučování v pokoji, kde se spalo, nemocné ležely na kavalcích a u stolu byla skoro

opravdová škola. Měly jsme různé předměty. Zeměpis a dějepis nás učila báječná paní profesorka Brumlíková, zpěv naše Tella, kreslení Friedl Dicker-Brandeisová. Nebyly nám cizí ani obyčejné žákovské rošťáčky. Učitelé dostali přezdívky: učitel náboženství a ivritu Kurt Háček byl Kartáček, Miss Edith Idis byla Missisipidis, učitel ivritu Springer se nám představil Šemispringer, tak jsme mu tak říkaly.

Fredy Hirsch měl pravdu, když psal (bylo mu 28 let): „Bylo by hrozné, kdyby tento Terezín znamenal pro naši mládež nenapravitelný duševní a tělesný úpadek... Terezínské děti budou jednou rády vzpomínat na svůj domov, který jsme se jim v Terezíně pokusili vytvořit.“ Fredy se nemýlil. Později v lágrech jsem si vždy přála – zpět do terezínského *kinderheimu*, kde se zrodila opravdová přátelství na celý, bohužel většinou příliš krátký, život.

Domluvily jsme se, že první neděli po ukončení války se sejdeme v Praze pod Orlojem. Setkání se neuskutečnilo... Většina dětí se nevrátila. Ani na troskách ghetta se nikdo nesmál, jak jsme si zpívaly v terezínské hymně: *Všechno jde, když se chce, za ruce se vezmeme, a na troskách ghetta budeme se smát...*

Touto vzpomínkou jsem chtěla poděkovat všem, kteří tvořili dobré, v podmínkách tak nelidských, že ani nevím, jak to v normální řeči popsat. Díky jim, mohu odpovědět – Ano! Mám i dobrou vzpomínku.

Sněm členů Terezínské iniciativy se koná v úterý 24. října 2023

**v zasedací místnosti ve 3. patře
Židovské radnice v Praze**

(Maiselova 18, Praha 1).

**Zahájení v 10.00 hodin,
prezence od 9.15 hodin.**

Program sněmu:

Krátké hudební vystoupení pro příjemný začátek



Zpráva předsednictva TI



Zpráva hospodářky



Zpráva revizní komise



Diskuse



Občerstvení v průběhu sněmu



Usnesení



Volná zábava a přátelské posezení přítomných

**Terezínská
iniciativa**

Vydává Terezínská iniciativa, Jáchymova 3, Praha 1. Telefon: 222 310 681, 601 122 818, e-mail: terezinskainiciativa@email.cz.
Redakční rada: Tamara Pavlíčková, Michal Stránský, Michaela Vidláková

Bankovní účet: v CZK: 59433011/0100.
Číslo 116 vyšlo v červenci 2023.

MK ČR E 10779